

LMA tikrojo nario prof. Vytauto Basio komandiruotės į Romą ataskaita

2011 09 27-2011 10 01 dalyvavau ICSU Generalinėje asamblėjoje Romoje.

Tarptautinė mokslo taryba (*angl. International Council of Science*, sutr. ICSU), apjungia 121 nacionalinį narį iš 141 šalies (toks narys yra ir Lietuvos Mokslų akademija) ir 30 tarptautinių mokslinių draugijų susivienijimus (30 narių). Organizacija įkurta 1931 m., centrinė būstinė randasi Paryžiuje, veikia trys regioninės būstinės Afrikai, Pietų Amerikos ir Karibų regionui bei Azijai ir Okeanijai. Kas trys metai rengiama Generalinė asamblėja, apsvarstanti praėjusio laikotarpio veiklos rezultatus bei nustatanti strateginį ateities veiklos planą (dabartinė nustatė tokį planą 2012-2017 metams), išrenka trijų metų laikotarpiui prezidentą, vykdomąją tarybą bei kitus oficialius asmenis.

Šiometinė Asamblėja vyko Romoje, po trijų metų vyks Naujojoje Zelandijoje.

ICSU misija –tarptautinį mokslo stiprinimas visuomenės gerovei. Vykdydama šią misiją ICSU sprendžia įvairius uždavinius, iš kurių svarbiausieji šiuo laikotarpiu yra tarptautinis mokslinio darbo koordinavimas ir planavimas, mokslo reikšmė politikai ir mokslo universalumas. Šie uždaviniai sprendžiami koordinuojant įvairias temines problemas, pvz., globalinių aplinkos bei klimato kitimų vertinimą (pvz., Poliarinių sričių problema), Žemės sistemos, žmonijos vystymosi, bioįvairovės ir ekosistemų, katastrofų pavojų, žmogaus sveikatos ir gerovės, duomenų kaupimo ir informacijos, mokslo vystymo (mokslinio darbo mokymas ir plėtotė – *Science education*), mokslo ir visuomenės ir kitas.

Šių uždavinių vykdymui sudaromi tarptautiniai, regioniniai ir nacionaliniai projektai, kurie vykdomi dalyvaujant nariams - draugijoms (*Union Members*), nacionaliniams nariams (*National members*), tarpdisciplininėms grupėms, asocijuotiems nariams, veikiant finansavimo programoms (*Grant programs*), įtraukiant asocijuotas organizacijas, sudarant ryšius su vyriausybėmis, įvairiais partneriais, įgaliojant organizacijos etatinį sekretoriatą.

Numatytame strateginiame plane tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo strateginiai tikslai: mokslas globaliam palaikymui (mokslo, integruotų disciplinų žinių panaudojimas, sudarantis sąlygas pastoviam visuomenės vystymuisi), žmonių sveikata (sveikatos problema privalo išlikti svarbus tikslas sudarant ir įgyvendinant mokslo planus), naujos mokslo perspektyvos (nustatyti naujų tarptautinių tyrimų reikšmę mokslui ir visuomenei); mokslo politikai tikslas – užtikrinti mokslo įtraukimą į politikos formavimą ir įgyvendinimą tarptautiniu ir nacionaliniu mastu, siekiant panaudoti mokslo atsiekimus visuomenės labui; mokslo universalumo tikslai – siekti moksle laisvės ir atsakomybės principų įdiegimo ir išlaikymo, sudaryti sąlygas visuotiniam duomenų ir informacijos apie mokslinius atsiekimus prieinamumui, stiprinti ICSU pajėgumus, skatinti mokslo sektoriaus ir visuomenės susiklausymą. Šio tikslo įgyvendinimui Asamblėjos metu iš dalies pakeistas ICSU Statuto 5 straipsnis; struktūriniai ir funkciniai ICSU pakeitimų tikslai –ilgalaikio finansavimą užtikrinimas, funkcijų koordinavimas siekiant įgyvendinti numatytą veiklos planą.

Dalyvaujant konferencijoje buvo išklaudyta dauguma programoje numatytų pranešimų, dalyvauta asmeninėse diskusijose su įvairių šalių bei mokslo draugijų susivienijimų (pvz. Tarptautinės bendrosios ir klinikinės farmakologijos) atstovais, susipažinta su gausiais stendiniais pranešimais, kurie kiekvieną dieną buvo pristatomi ir trumpose žodinėse konferencijose

Asamblėjos metu įgyta informacija bus panaudota organizuojant ir vykdant LMA, jos Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus veiklą: sudarant strateginį veiklos planą, rengiant ir organizuojant jaunųjų mokslininkų kasmetines bei kitas konferencijas, skleidžiant mokslo naujienas visuomenei. Dalis gausios spausdintos Asamblėjos medžiagos pristatyta ir bus prieinama susipažinimui BMGMS ir kitų LMA skyrių nariams.

LMA mokslinio sekretoriaus prof. Domo Kauno komandiruotės į Romą (Italija) ataskaita

2011 m. rugsėjo 27 d.– spalio 1 d. LMA mokslinis sekretorius prof. Domas Kaunas ir Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas prof. Vytautas Basys vyko į Romą ir dalyvavo Tarptautinės mokslų sąjungų tarybos 30-oje Visuotinėje asamblėjoje. Iš viso į ją atvyko apie 300 dalyvių. Dėmesys ir Tarybai, ir šiam renginiui buvo didžiulis. Asamblėja vyksta kas trečią metą.

Tarptautinė mokslų sąjungų taryba (International Council for Science; ICSU), įsteigta 1931 m., yra nevyriausybinė organizacija. Jai 2010 m. pabaigoje priklausė nacionalinės mokslo institucijos (121 narys iš 141 šalių) ir tarptautinės mokslo organizacijos (30 narių). Dėl to pavadinimo santrumpoje yra integruota raidė „U“ („Union“ santrumpa). Taryba telkia žinią ir resursus, reikalingus mokslo bendruomenei didinant mokslo svarbą visuomenės gerovei. Veikla ir interesai yra globalūs.

Dėl lėšų stygiaus LMA iki šiol nebuvo aktyvi nei Tarybos, nei Visuotinių asamblėjų dalyvė. Komandiruotės metu kelta užduotis iš Tarybos vadovų, jos vadybininkų ir informacinių šaltinių sukaupti medžiagą, leidžiančią nustatyti perspektyvias Lietuvos mokslininkų dalyvavimo organizacijos veikloje sritis. Tokios prioritetinės sritys galėtų būti:

- a) tarptautinių tyrimų integravimas ir bendradarbiavimas. Vyraujančios tyrimų kryptys: globalinės aplinkos kaita, ekosistemos kaita, globalieji vandens resursai ir kiti žmonijos egzistencijai aktualūs klausimai (humanitariniai ir socialiniai mokslai domina mažai).
- b) mokslo įtaka (poveikis) politikai. Vyraujanti tyrimų kryptis: mokslo ir politikos sankirta, mokslo dalyvavimas tarptautiniame politikos raidos procese, dialogo ir supratingumo tarp mokslo bendruomenės, politikų korpuso ir visuomenės didinimas.
- c) mokslo visuotinumai (universality of science). Dirbantieji šia linkme tarpininkauja ir padeda įgyvendinti mokslininkų judėjimo, organizacijų, raiškos ir komunikacijos laisvę, nešališką prieigą prie tyrimams reikalingų duomenų, informacijos ir tyrimo medžiagų.

Pagrindinė komandiruotės užduotis buvo aktyvus dalyvavimas Asamblėjos darbe. Asamblėjos nariams buvo pateikta fundamentalios apimties Tarybos veiklos 2009–2011 m. ataskaita (skaitmeninė versija) ir spausdintinės 2010 m. veiklos santraukos, taip pat atskirų veiklos sričių ir veikų apžvalgos. Jos išsamios, informatyvios, parašytos lengvai, ne tik specialistui suprantama kalba. Pateiktos temos buvo plėtojamos probleminiuose pranešimuose. Iš pranešėjų gauti duomenys apie mokslo raidos planavimą, mokslo edukaciją, ekosistemos poveikį visuomenei, mokslo laisvę ir atsakomybę, kuriamą pasaulinę duomenų sistemą ir kt.

Pranešėjai ir diskusijų dalyviai taip pat pabrėžė ryšių tarp universitetų ir tyrimų institutų stiprinimą ir tyrimų sistemos kūrimą, jaunųjų tyrėjų integravimą į mokslą spartinimą, grėsmes, kylančias dėl to, kad nėra darnios pasaulinės energetikos plėtros programos, poreikį sukurti skaitmeninę biblioteką ir žinių tinklaveikos sistemą, skirtą bioenergetikai ir kt. Kalbėtojais akcentavo, kad sprendžiant tokius gyvybiškus klausimus šalių vyriausybių darbe turėtų dalyvauti mokslų akademijų vadovai. Manau, kad tai aktualu ir Lietuvai.

Gerai parengta ir pateikta Asamblėjos darbo medžiaga nesukėlė nesklaidumų tvirtinant veiklos ir finansinę ataskaitas, tačiau liko nebaigta diskusija dėl statuto kai kurių teiginių tobulinimo. Ypatingo dėmesio sulaukė 5-asis punktas, apibrėžiantis esminį mokslo universalumo principą: *Mokslo pažangai ir žmonijos bei gamtos gerovei yra būtina laisva ir atsakinga mokslinė veikla. Tokiai veiklai privalu turėti mokslininkų judėjimo, bendradarbiavimo, raiškos ir bendravimo laisvę, taip pat ir galimybę naudotis duomenimis, informacija bei kitais tyrimams reikalingais šaltiniais.* Baigiant darbą, be ilgesnių diskusijų buvo patvirtintas ateinančių šešerių metų strateginis veiklos planas, dalyviai trijų metų kadencijai rinko „renkamąjį“ prezidentą (president-elect). Iš dviejų kandidatų – italo fiziko Luciano Maianio ir kanadiečio klimatologo Gordono Makbyno (McBeen) – daugiausia balsų surinko pastarasis. Šioje tarptautinėje organizacijoje yra

susiformavusi gana originali trijų prezidentų sistema: Gordonas Makblynas tikroju prezidentu taps tik už trijų metų po kitos Asamblėjos. Po pastarosios Asamblėjos prezidento pareigas pradeda eiti prieš tris metus išrinktas „renkamas“ prezidentas Taivano kinas, Nobelio premijos laureatas chemikas Juanis Če Li (Yuan Tseh Lee), kadenciją baigusi prezidentė Prancūzijos Mokslų akademijos sekretorė Katerina Brešinjak (Catherine Bréchignac) tapo „buvusiąją“ prezidente (past president). Trijų prezidentų struktūra turi užtikrinti vadovybės veiklos perimamumą ir darnumą.

Šios ataskaitos autorius turėjo įgaliojimus atstovauti Lietuvos ir Latvijos mokslų akademijas (Latvijos mokslų akademija savo atstovo nesiuntė dėl lėšų stygiaus) ir balsuoti priimant Asamblėjos sprendimus, taip pat renkant jos vadovybę ir vadybinį personalą. Šia teise ir pareiga pasinaudota.

Asamblėjos dalyvių žinioje buvo didelis pasirinkimas informacinių leidinių ir stendinių pranešimų, išdėstytų pastato (Maisto ir žemės ūkio kultūros organizacijos būstinės; FAO) vestibulyje. Gaila, visko, kas geriausia, sukomplektuoti ir pargabenti nepavyko: ribojo bagažo limitas pigių oro linijų keleiviams. Pargabenta medžiaga įteikta LMA vadovybei, ji prieinama akademijos nariams.

Bendravimas su įvairių šalių atstovais buvo platus ir intensyvus, iš mūsų pusės daugiausia domėtasi nacionalinių mokslų akademijų dabarties aktualijomis ir tartasi bendradarbiavimo klausimais. Ilgesnis dalykinis pokalbis vyko su Europos mokslų akademijų asociacijos prezidentu Juriu Engelbrechtu.

Asamblėja dirbo labai sklandžiai, pasižymėjo gera organizacija, dideliu krūviu. Darbas prasidėdavo 9 val., dažniausiai baigdavosi 19 val. Lietuvos atstovų išvykos sėkmę lėmė geras pasirengimas. Nuoširdžiai dėkojame mums talkinusiai projektų ekspertei Daivai Buivydienei.

Prof. Domas Kaunas

2011 m. spalio 4 d.